

סימן לט

קבוע בספיחין

שאלה

מהם לא אמרינן בהא סד"ר לקולא, דכיון שהיה מוחזק איסור באחד משתים הו"ל חזקת איסור. וכן מוכח להדיא בתשובת הרשב"א סי' רצ"א. וצ"ע מהא דסי' קי"א בשתי קדרות ולפניהן שתי חתיכות, שבאיסור דרבנן אנו מקילים?

וצריך לחלק בין תערובת של איקבע איסורא שבדרבנן יש להחמיר, כי סו"ס איקבע איסורא (וכמו שלדעת הרמב"ם אע"ג דסד"א לקולא מה"ת כשאיקבע איסורא סד"א לחומרא מה"ת) לבין נפלה חתיכה ואינו יודע איזו חתיכה, שאני אומר איסור נפל לתוך איסור והיתר לתוך היתר. וצ"ל לדעת הפר"ח שקבוע דמי לשתי קדרות ולא לתערובת.

(ועיין בינ"א שעה"ק כלל נ'). ואכן עיין פר"ח ליו"ד סי' קי"א ס"ק ג' שחולק על הש"ך, שלד' הש"ך רק כאשר שתי החתיכות אינן ניכרות מיקרי איתחזק איסורא. והפר"ח חולק וסובר שגם כאשר החתיכות ניכרות מקרי איתחזק איסורא, והביא ראיה מאשתו ואחותו עמו בבית. ועיין שעה"מ מקוואות כלל ב'.

מיהו י"ל דקבוע שאני ול"ד לאיקבע איסורא. איקבע איסורא הוא ספק שקול, כגון שתי חתיכות וא' מהן אסורה. אך בקבוע הרי יש כאן רוב, אלא שחידוש הוא שחידשה התורה שלא אזלינן אחר הרוב בקבוע, ויש לו דין של מחצה על מחצה, אע"פ שבמציאות הוא רוב ולא מע"מ. וא"כ יש מקום לומר שגם הש"ך יודה שאזלינן בתר רובא, והוי סד"ר לקולא, וצ"ע. וכן משמע מהפוסקים בסוגיה דלעיל פסחים ט' ב' שנחלקו במה מדובר בביטול או לא. לדעת הרמב"ם מדובר בביטול ובכ"ז החמירו משום שמלכתחילה

רוב החקלאים חתמו על ההרשאות למכירת קרקעותיהם לנוכרים באמצעות הרה"ר לישראל. האם מותר לסמוך על הרוב ולקנות ירקות בכל מקום?

וכן יש ירקות שרובם של נוכרים, כגון מלפפונים, קישואים ותות שדה. אך כמ"כ ידוע שיש מיעוט קבוע של יהודים. מכיון שידוע שיש חקלאים שלא מכרו א"כ יש כאן קבוע, ובקבוע לא הלכו אחרי הרוב. אלא שצ"ע אם גם באיסור דרבנן כל קבוע כמחצה על מחצה, או שמא ספק דרבנן לקולא?

תשובה

בתוס' פסחים (ט' ב' ד"ה היינו תשע חנויות) כתבו: "לפי מה שפ"ה לענין בדיקה לא נהירא לר"י דהיכי מיייתי ראיה מט' חנויות דהוי סד"א ואזלינן לחומרא והכא סד"ר הוא". מבואר בדבריהם שבאיסור דרבנן כל קבוע כמע"מ לקולא. ועיין פר"ח סי' תל"ט שט' ציבורין חמץ וא' מצה תלינן דמצה שקיל וסגי בביטול ולא בעי בדיקה, כי כל קבוע כמע"מ בין לקולא ובין לחומרא, ובסד"ר תמיד לקולא.

ועי"ש שהביא מיר"ד סי' קי"א בשתי קופות ולפניהן שתי חתיכות שבאיסור דרבנן אזלינן לקולא ואמרי' שזו של היתר נפלה במותר וזו של איסור באיסור. משמע מדבריו שאיקבע איסורא דומה לקבוע. (והמושג "קבוע" — לקוח מאיקבע איסורא).

ועש"ך (יו"ד סי' ק"י בדיני ס"ס אות כ"א) שאם נתערב איסור דרבנן חד בחד ואח"כ נאבד א'

ולכן חייבוהו בי"ד, כרוב העולם. וכיון שחייב לקרוא חייב גם לברך, משא"כ כאן כל פרי שאוכל ספק אם הוא אסור או מותר, ולכן סד"ר לקולא — ומפשטות דברי הר"ן במגילה עולה שסד"ר לקולא בקבוע דלא כהמל"מ. עיין בי' הגר"א (תרפ"ח, ח).

ובלאו הכי נראה שעצם הנחתנו שהקונה במקום שאין בו הכשר יכול לסמוך על כך שהוא מן הרוב, אינה פשוטה. כי בגלל הפיקוח על חלק ניכר מהשווקים מתנקזת כל התוצרת האסורה למקומות שאינם מפוקחים, ויתכן שדוקא במקומות אלו הרוב הוא ספיחין אסורים.

ובר מן דין אם אנשים יסמכו על הרוב ויקנו ממקומות לא מפוקחים תתמוטט חלילה כל מערכת הפיקוח. כי המוכרים המעוניינים בפיקוח עושים זאת בעיקר מסיבות כלכליות כדי למשוך אליהם קונים שומרי כשרות. ואם קונים אלו יקנו במקומות אחרים, לא מפוקחים, לא תהיה למוכרים המפוקחים תועלת מהפיקוח והם יוותרו עליו. לכן אין להורות כהוראה כללית לסמוך על הרוב.

נתקנה הבדיקה מספק. ולדעת הראב"ד מדובר בלא ביטל, אך בביטל סד"ר לקולא, אע"פ שהוא קבוע. ומשמע שגם להרמב"ם בסד"ר אחר שלא גזרו בו בדיקה מספק, סד"ר לקולא אפי' בקבוע. וע"כ גם הש"ך יודה לזה ויחלק בין קבוע לבין איקבע איסורא של תערובת חד בחד.

והנה כאשר א"א לזהות את מקור הפרי, כגון שהפרי הוצא מהקרטונים בהם הוא נמצא והוא כרגע מפורד ומפורד, אין דין קבוע. ורק כאשר הפרי נשאר בקופסאותיו הוא קבוע. גם אם נאמר שיש להקל בקבוע דרבנן, עדיין צ"ע אולי צריך לברר, שהרי מיעוט המצוי הוא שיש חקלאים שלא מכרו, וכשיש מיעוט המצוי צריך לברר. וצ"ע אם גם בדרבנן צריך לברר.

עיין בית רידב"ז (עמ' ל"ד) שהביא בשם שו"ת רב פעלים (ח"א יו"ד סי' כ"ח) שדן בסתם יינם בקבוע והביא ראיה מעיר ספק מוקפת חומה שקורין ומברכין. והרי זה קבוע? (עיי"ש שהוכיח שקריאת מגילה היא מד"ק). ולענ"ד אין משם ראיה, וכמשי"כ המל"מ שהרי שם לא יתכן לומר שיפטר לגמרי, שהרי ממנ"פ חייב.

סימן מ

שתילים שנשתלו ע"י יהודי בשמיטה

שהתירו גדולי הדורות למכור את הקרקע לגוי כדי להתיר מלאכות בשביעית, לא התירו אלא מלאכות דרבנן; אך מלאכות דאורייתא נשאר באיסורן גם אחר המכירה. וא"כ צ"ע, האם מותר לקנות שתילים שנשתלו במשתלה בשביעית ע"י

שאלה

האם מותר לקנות שתילים שנשתלו במשתלה שנמכרה לנוכרים בשביעית ע"י יהודים?

אמנם המשתלה נמכרה לגוי, עפ"י תקנת הרבנות הראשית. אולם לפי אותה תקנה